

BİR HİRİSTİYAN TUTSAK GÖZÜYLE MÜSLÜMAN KADINLAR

MUSLIM WOMEN FROM THE PERSPECTIVE OF A CHRISTIAN CAPTIVE

Ceren KARACA

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi

İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

ckaraca@gmail.com

Öz

Türkçeye Kanunî Devrinde İstanbul ve Türkiye'nin Dört Yılı isimleriyle kısmi olarak çevrilen *Viaje de Turquía* hakkında yayımlanmamış bir doktora tezi çalışması ve konuya ilgi duyanların yazdığı az sayıda makale dışında Türkiye'de pek önem verilmemiş bir eserdir. Eser, Kanunî Sultan Süleyman dönemdeki Osmanlı İmparatorluğu hakkında önemli bilgileri bir yabancı'nın gözünden aktardığı için araştırmacılar için vazgeçilmez bir kaynaktır. İspanya'nın Altın Çağı olarak adlandırılan 16. ve 17. yüzyıllarda Akdeniz'deki hâkimiyet mücadelesinden dolayı sık sık Türklere yer verilmiştir. Dönemin ünlü yazarlarının kaleme aldığı eserler kimi zaman gerçekte olan olayları aktarırken, kimi zaman da gerçeklerden yola çıkarak yazılmış kurmaca eserlerdir. 1557 yılında yazılan ve yazarı hakkında bir türlü fikir birliğine varılamayan *Viaje de Turquía*'nın gerçekten Türklere esir düşmüş bir İspanyol tarafından mı yoksa Osmanlı İmparatorluğu topraklarına hiç ayak basmamış biri tarafından mı yazıldığı hala açıklık kazanmamıştır. 20. yüzyıla kadar basılmayan eserin başkahramanı Pedro de Urdemalas Türklere esir düşmüş bir İspanyol'dur. Pedro Türkiye'de bulunduğu dört yıl içinde doktor olduğunu söyleyerek sınırlı bir özgürlüğe kavuşur, dönemin önemli kişilerini muayene edip, tedavi uygulaması sayesinde gerek sosyal yaşantı gerekse idari işleyiş hakkında önemli bilgiler edinir. Bu bilgileri arkadaşları Juan Devoto a Dios ve Mátalas Callando'ya anlatır. Bu çalışmada Pedro de Urdemalas'ın Müslüman kadınlar hakkındaki gözlemleri ele alınacak ve gerçeğe tutarlı olup olmadıkları ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler *Viaje de Turquía*, Müslüman kadınlar, İspanyol Altın Çağı, esaret

Abstract

Partially translated into Turkish as "Kanunî Devrinde İstanbul and Türkiye'nin Dört Yılı", *Viaje de Turquía* (1557) is an underrated book which didn't get any significant attention in Turkey, other than few articles published by the enthusiasts and an unpublished thesis. The book is an indispensable resource for the researchers as it gives vital information about the Ottoman Empire during the reign of Suleyman I, through the eyes of a foreigner. Turks are often mentioned in the literary works of Spanish Golden Age (16th and 17th century), due to the battle over the control of the Mediterranean. Works of well-known writers of the period, sometimes depict actual events, however in some other cases, they depict fictional stories based on actual events. To this day, there is still no consensus on the true identity of *Viaje de Turquía*'s writer. It is still unclear that whether the book was written by a real captive Spaniard or someone never set foot in the Ottoman Empire. *Viaje de Turquía* wasn't published until the 20th century and its protagonist Pedro de Urdemalas, was a Spaniard who fell captive to the Turks. During his 4 year residency in Turkey, Pedro de Urdemalas was given restricted freedom after saying that he was a doctor. He examined and treated the important people of that time, accordingly he gained vital information about the social life and administrative tasks. He shared this information with his friends Juan Devoto a Dios and Mátalas Callando. In this study, Pedro de Urdemalas' observations about muslim women will be studied and examined in order to see whether they are coherent with the reality or not.

Keywords *Viaje de Turquía*, muslim women, Spanish Golden Age, captivity

120-21 Mayıs 2015 tarihinde İstanbul'da düzenlenen IV. Uluslararası İspanyol Edebiyatı ve Dilbilim Günlerinde (IV Jornadas Internacionales Hispánicas De Literatura Y Lingüística) sunulan ve Tebliğler kitabında özeti basılan "Bir Hıristiyan Tutsak Gözüyle Müslüman Kadınlar" başlıklı bildirinin tam metnidir.

*Araş. Gör. Dr, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, ckaraca@gmail.com.

16. yüzyıl, Doğu Akdeniz'in neredeyse tamamında hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu ile Kuzey Afrika'nın önemli merkezlerini kontrol eden İspanya Krallığı arasında Akdeniz'de hâkimiyeti sağlamak için yapılan pek çok savaşa sahne olur. Osmanlı ve İspanyol donanmaları Akdeniz sularında sık sık karşı karşıya gelir ve galip taraf kaybedenleri esir alarak ya köle pazarlarında satar ya da kürek mahkûmu olarak kullanır. 16. yüzyılın ikinci yarısında köleliğin artmasının en önemli sebeplerinden biri Avrupa'ya Amerika'dan getirilen madenlerin bu dönemde ekonominin değişmesine neden olmasıdır:

Avrupa'da fiyatların ve ücretlerin yükselmesi Osmanlı Devleti'ni de etkiler. 1450-1550 döneminde şaşılacak derecede istikrar gösteren fiyatlar, dış talebin arttığı 1550'den sonra, narha ve değişmezliğe dayanan Osmanlı ekonomisinin çerçevesinde korkunç sayılabilecek bir tempoyla yükselmektedir (Cem, 1977, s.163).

İspanyol edebiyatının Altın Çağı olarak kabul edilen 16. yüzyılda, Akdeniz'deki bu çekişmenin bir yansıması olarak esaret teması tiyatro oyunlarına, şiirlere ve romanlara hakim olur. Esaret edebiyatı başlığı altında toplanabilecek bu tür eserlerin yazarları ise Miguel de Cervantes Saavedra, Lope de Vega, Tirso de Molina gibi dönemin öne çıkan isimleridir. Bu yazarlardan bazıları eserlerini kaleme alırken kendi tecrübelerinden yararlanırken, bazıları da Akdeniz'deki savaşlarda bulunan ya da Osmanlı topraklarına esir düşmüş insanların anılarından yola çıkarlar. Modern romanın ilk örneği sayılan Don Quijote'nin yazarı Miguel de Cervantes, Türklere karşı mücadelede İnebahıtı Deniz Muharabesinde yer almış ve hatta Türklere esir düşerek, 5 yıl Osmanlı denetimindeki Cezayir'de esir hayatı yaşamıştır. Bu sebeple Cervantes'in eserlerinde sık sık Türk karakterlerle ve esaret temasıyla karşılaşılır. Öte yandan dönemin önemli oyun yazarlarından Lope de Vega ise Türklere yapılan mücadeleye hiç katılmamış olsa da Türklere ve esaret temalarına oyunlarında sık sık yer verir. İspanyol toplumu bu oyunlar sayesinde Türklere yapılan savaşlarla ve Türklerin yaşayışlarıyla ilgili bilgi sahibi olur (Karaca, 2014). Lope de Vega Tiyatrosu'nda Türklere. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Osmanlı İmparatorluğu'nda esir ticaretinin büyük önem taşıdığı bir dönemde 1557 - 1558 yılları arasında kaleme alınan Viaje de Turquia, Esaret Edebiyatı'nın en önemli eserleri arasında yer alır. 20.yüzyıla kadar yayımlanmamış olan bu eser, Pedro de Urdemalas isimli bir İspanyol'un Türklere esir

düşmesini ve Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyetindeki İstanbul'da esir olarak yaşadığı dört yılı konu eder. Eser Pedro'nun, Juan Devoto a Dios ve Mátalas Calando adlı iki arkadaşıyla yaptığı bir sohbetten oluşur. Eserin Pedro ile yapılan bir röportajmış gibi yazılması, okurun merak edebileceği soruların yerinde ve zamanında sorulması sayesinde eser ayrıntılı bir Osmanlı tahliline dönüşür. Eserin bir memoir mı yoksa kurmaca mı olduğu konusunda tartışmalar sürerken, yazarının kim olduğu hakkında çeşitli çalışmalar yapılmışsa da henüz bu konuda bir fikir birliği sağlanamamıştır. Ancak iki isim üzerinde durulmaktadır: Andrés Laguna (Bataillon (1956: 2) ve Cristóbal de Villalón. Eserin bir memoir mı yoksa kurmaca olduğu konusundaki tartışma ise kurmaca olduğu yönünde ağırlık kazanmıştır. Atıfta bulunulan her iki yazarın da Osmanlı topraklarında hiç bulunmamış olmasından dolayı, eserde yer alan ayrıntılar özel bir önem kazanır. Osmanlı topraklarına ayak basmadan bu kadar ayrıntılı bir tahlilin yapılması şaşırtıcı görünmektedir. Konu hakkındaki varsayımlara göz atılacak olursa, bunların tamamı bu kitabın Osmanlı topraklarında esaret hayatı yaşamış kişilerce aktarılan bilgilerden derlenmiş olduğu yönündedir; eserin karşılıklı konuşma şeklinde yazılmış olması ve bazı yerlerde metnin bütünlüğünün kopması da bu fikri onaylar niteliktedir.

Eser, yazıldığı dönemdeki Osmanlı İmparatorluğu hakkındaki bilgileri birinci ağızdan ve bir yabancı gözle aktardığı için önemli bir kaynak olarak kabul edilebilir. Öte yandan eser Batı'nın Doğu'yu icat ettiğine dayanan Şarkiyatçı yaklaşımın anlaşılması açısından da önemlidir. Şark'ın Avrupa'nın kültürel rakibi, aynı zamanda da sık sık başvurduğu bir öteki imgesi olduğunu ifade eden Said'e göre, Avrupa kendi kimliğini oluştururken, Şark'ın karşısında bir yer belirler, böylece Şark'a atfedilen özellikler, Avrupa'nın karşıt imgeleri, düşünceleri, kimliği ortaya çıkar (Said).16. yüzyıl boyunca Türklere ilgili eserlerde yüce ahlaklı, cesur Hıristiyan kahramanların karşısında sıkça düşük ahlaklı Türk/Müslüman karakterler bulunur. Eserlerde sadece Türk /Müslüman erkeklere değil, kadınlara da yer verilir. Ataerkil sistemin içinde bir öteki imgesi olarak kurulan "kadın", Müslüman kadın imgesiyle bir altöteki olarak inşa edilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun kapalı yapısı sebebiyle sosyal hayatta kendine yer bulamayan Müslüman kadınların yaşayışı ile ilgili bilgiler kısıtlıdır. Bu sebeple eser, Müslüman kadınlar hakkında az da olsa bilgi vermesi sebebiyle de ayrı bir önem kazanır.

1 Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Emine Ceren Karaca (2009). Miguel de Cervantes'in esaretinin eserlerine yansıması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi; Hale Hacibanoğlu, "La influencia de sus años de cautiverio en la Comedia La Gran Sultana: Doña Catalina de Oviedo de Miguel de Cervantes Saavedra", II. Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı, 8-10 Haziran 2016 Bildiri Kitabı, Damla Kırtasiye, Antalya, 2016, 288-291; Prof. Dr. Ertuğrul Önalp (2009). Türklerin Esiri Cervantes: XVI. Yüzyıl Akdeniz Dünyasından Bir Kesit. Ankara: Tiyem Yayıncılık.

2 Antonio García de Solalinde bkz. http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/viaje-de-turquia--0/html/000423ea-82b2-11df-acc7-002185ce6064_2.html

İki bölümden oluşan eserin ilk bölümünde Pedro'nun hayatı ve Türklere nasıl esir düştüğü anlatılır. İkinci bölümde ise Pedro'nun Osmanlı'da gündelik hayata ve devlet yapısına değinir. Bu bölümler eserde net bir çizgiyle birbirinden ayrılmazlar ve her iki bölümde de Osmanlı'da sosyal yaşantı ile ilgili önemli bilgiler mevcuttur.

Eserin iç zamanı iki gündür; Birinci gün Osmanlı donanmasının esirleri nasıl ele geçirdiğine, onlara nasıl muamele ettiğine ve esirlerin İstanbul'da nasıl karşılandığına yer verilir. Pedro daha sonra kendi yaşantısı ile ilgili bilgiler verir. İnsanlar tarafından nasıl bir muamele gördüğünü, mesleğini nasıl ilerlettiğini, kendisine karşı olanlarla nasıl mücadele ettiğini ayrıntılı bir şekilde anlatır. Ertesi gün ise Osmanlı İmparatorluğu'nda sosyal yaşantı, adalet sistemi, gelenek ve göreneklerinden söz edilir. Pedro'nun Osmanlı kadınına değindiği bölümler ikinci gün içerisinde anlatısında yer alır.

Pedro, eserin başında doktor olduğunu söylediği için efendisinin ona serbestlik sağladığını ifade eder. Diğer kölelerden çok daha özgür bir biçimde hareket ettiğini ve doktor olduğu için kölelerin girmeyeceği pek çok yere girip çıkabildiğini belirtir. O dönemde kölelerin maruz kaldığı davranış çoğunlukla sahiplerinin kim olduklarına bağlıdır (Friedman, 1983, s.73). Fidyeleri yüksek olan önemli kişiler devlete ait olan büyük zindanlarda kalırdı. Bunlar çalışmak için dışarı çıkarılmadıkları zamanlarda zindanda kalırlardı. Kurtuluş umudu olmayan köleler ise daha çok özgürlüğe sahiptirler. Sokağa rahatlıkla çıkıp, istedikleri işlerle uğraşabilirlerdi (Friedman, 1983, s.61). Kölelerin aile içindeki statüleri de değişiklik gösterirdi, köleler aile ile aynı çatı altında yaşar ve kimi durumlarda, mirasçı ya da eş statüsüne kadar bile çıkabilirlerdi (Şen, 2007, s.18-19).

Eserdeki bazı bölümlerden, Pedro'nun arkadaşları Juan ve Mata'nın İslam dini hakkında bilgi sahibi olmadıkları çıkarmak mümkündür. Osmanlı kadınına çok fazla değinilmemesine karşın Pedro'nun anlattıkları bir tutarlılık sergiler. Pedro, Osmanlı kadınına ilk olarak sünnetten geleneğinden bahsederken değinir (ed.Garcia Salinero, 1980:388) . İspanyol toplumunun sünnet geleneğinden haberdar olduğunu ancak kadın erkek ayrımı yapıp yapılmadığını bilmedikleri görülür. Pedro arkadaşlarının sorusu üzerine bu konuya açıklık getirerek, sadece erkeklerin sünnet olduğunu, kadınların sünnet olmadıklarını ifade eder (388). Pedro kadınların camide ibadet etmesinin zor olduğuna dikkat çeker. Juan'ın kadınların kiliseye girip girmedikleri sorusunda, kiliseden kastedilen değil camidir. Pedro kadınların camiye girmesi hakkında

şunları söyler: hafifmeşrep kadınlar ve evli olmayan kadınlar camiye giremezler. Evli kadınlar dışarıda bakireler ve beş ayı dolduran dullar girebilirler. Ancak ayrı bir bölmede ve kapalı olarak, onları kimsenin görmeyeceği bir yerde bulunurlar (392). Pedro'nun bu tespiti ile günümüzde hala geçerlidir. Pek çok camide kadınlar için kadınlar mahfili adı verilen özel bir bölme bulunur. Özel bölme olmayan camilerde ise kadınlar en arkada namaz kılar.

Pedro Türklerin evlenme adetlerine ilişkin bilgileri de okurla paylaşır. Bu konuda şunları ifade eder: Kendisinin Eulemet olarak ifade ettiği "evlenmek" İspanya'daki usulün tam tersidir; *çünkü erkek kadına çeyizini verir, onu alan erkektir. Kadının ebeveynleri erkeğe, miras kalacaklar ve kadının kendi sahip oldukları dışında hiçbir şey vermez. Evlilik gerçekleşene kadar erkek kadını göremez ve damadın kayınpederine bütün çeyiz parasını kız evden çıkmadan vermesi gerekir. Kızın babası da bu parayla kıza kıyafetler ve mücevherler alır. Kızın annesi ise ev ev dolaşarak düğün için kadınları toplar. Gelinin evinde toplanan kadınlar hep beraber damadın gönderdiği hediyeleri karşılarlar, ertesi gün ise gelinle birlikte yemek yemek için döner çünkü damat hiçbir kutlamada orada bulunmaz, hep evindedir.*

Ziyafet bittikten sonra kadınlar gelini hamama götürürler ve onu güzelce yıkarlar, saçlarına kına yakarlar. Aynı kına ile gelinin ellerini ve ayaklarını da kınalarlar. Kadınlarda başparmaklarını ve ellerinin kıyafetlerinin dışında kalan bölümü olan yarısını kınalarlar. Bir saat sonra kına çıkarıldığı zaman altın gibi bir renk almış olur. Hamamdan döndükten sonra kadınlar gelini ortalarına alıp şarkılar söyleyerek müzik aletleri çalarlar. Bütün bu eğlencede hiç erkek yoktur çalgıcılar bile kadınlardır. Bu çalgılı eğlence gece yarısına kadar devam eder. Horozun ötüşünü duyunca kadınlar evden ayrıлып yatmaya giderler. Ertesi gün damadın en yakın akrabası olan sağdıcın gelip gelini almasını beklemek üzere eve dönerler.

Sağdıç yanında atlı eşlikçileri ile birlikte gelin evine gelir ve güzel süslenmiş ve uysal bir tane boş atı yanında getirir. Gelinin alır ve aralarında erkeklerin ve kadınların bulunduğu eşlikçileri ve çalgıcılarla birlikte yola çıkar. Gelinin eve bırakılır ve gece dönmek üzere ayrılırlar. Gece döndüklerinde sağdıç damadı, bir kadın da gelin soyar ve onları yatağa sokarlar. Gelinin üzerinde çok fazla düğüm uçkurlu bir iç çamaşırı vardır, damat hediye vaat etmezse bu uçkurları çözmesine izin vermez (407-408).

1 Esere yapılan bütün atıflar GARCIA SALINERO, Fernando (ed.), Viaje de Turquía, Catedra, Madrid, 1980 baskısından yapılmış olup, çevirileri bana aittir. Makale içinde sadece sayfa numaraları verilmiştir.

Bu geleneklerin büyük bir çoğunluğu özellikle kırsal kesimde hala devam uygulanmaktadır. Erkek tarafının kız tarafına hediyeler alması, kına gecesi düzenlenmesi, gelinin hamama götürülmesi ve gelinin atla evinden alınıp damat evine götürülmesi bu geleneklerden bazılarıdır. Pedro'nun bu gelenekleri bu kadar yakından tanınması da ilginç bir noktadır. Muhtemelen gördüğü düşünceleri ve etraftan duyduklarını aktardığı bu bölüm şaşırtıcı derecede gerçekleri yansıtmaktadır. Özellikle Pedro hibe olarak adlandırdığı başlık parası olarak bilinen bir miktar paranın, gelinin babasına verildiğini bilmesine kadar ayrıntıya inmesi, Türk kültürüne duyduğu ilginin ve merakın bir yansımasıdır.

Pedro dini nikâh hakkında da bazı bilgiler vermektedir; kadının bir çeyiz kâğıdı vardır. Kadı şu kişi şu günde çeyiz için şu kadar "hediye" (ağırlık/mehir) vermiştir yazılı bir kâğıt verir ve karşılığında para alır. Akrabalar da yeni evlilere biraz para ya da giyecek yardımında bulunurlar (408).

Osmanlı Devleti'nde diğer adalet işlerinin yanı sıra evlenme-boşanma ve evlat edinme işleri de kadılar tarafından yapılırdı. Evlenmek isteyen kişiler önce mahkemeye başvururlardı, günümüzde olduğu gibi kişilerin evlenmelerinde herhangi bir engel olup olmadığı araştırılırdı. Herhangi bir engeli bulunmayan çiftlerin nikâhı kıyılırdı. Ancak erkeğin halk arasında "ağırlık" olarak bilinen "mehr-i müeccel" adı verilen bir miktar parayı ölüm ve boşanma gibi durumlarda ödemek üzere kabul etmesi gerekirdi. Kadınlar mahkemeye gelmeden de kendilerinin tayin ettiği bir vekil aracılığı ile evlenme ve mehir yaptırabilirdi. Evlenme işlemlerini kadınların izin verdikleri imamlar da kıyabilirdi (Arık, 1997: 52).

Pedro boşanma hakkında ise şunları söyler; Erkek, kadının gelirken getirdiği bütün çeyizi beraberinde götürmesi şartıyla, kadını boşayabilir. Ancak eğer tekrar aynı kadınla evlenmek isterse kadına tekrar çeyiz vermek ve kadın ondan önce başka biriyle evlenmek zorundadır (408).

Osmanlı Devleti'nde boşanma durumunda da kadınlara başvurulurdu. Boşanmanın gerçekleşeceği durumlarda kadınların mehir, nafaka, kişisel malları ve haklarına dikkat edilirdi. Bir kadının boşanma işleminden sonra tekrar evlenebilmesi için "iddet" adı verilen belirli bir süre beklemesi gerekiyordu (Arık, 1997: 52). Bu durum, Bakara Suresi 230. Ayet'te şu şekilde belirlenmiştir:

Eğer erkek karısını (üçüncü defa) boşarsa, kadın, onun dışında bir başka kocayla nikâhlanma-

dıkça ona helal olmaz. (Bu koca da) onu boşadığı takdirde onlar (kadın ile ilk kocası) Allah'ın koyduğu ölçüleri gözetebileceklerine inanıyorlarsa tekrar birbirlerine dönüp evlenmelerinde bir günah yoktur. İşte bunlar Allah'ın, anlayan bir toplum için açıkladığı ölçüleridir (Bakara 2/230).

Aynı surenin 232. Ayeti'nde ise şu ifadeler yer almaktadır: Kadınları boşadığınız ve onlar da bekleme sürelerini bitirdikleri zaman kendi aralarında aklın ve dinin gereklerine uygun olarak güzellikle anlaştıkları takdirde, eşleriyle (yeniden) evlenmelerine engel olmayın (Bakara 2/232).

İslam Hukukunda bain talak olarak adlandırılan evliliğin üç boşama hakkının da kullanılarak evlilik akdinin sona ermesi durumunda, kadın bir evlenme engeli ile karşı karşıya kalır ve hukuki şartların uygun gördüğü yeni bir evlilik ya da boşanma gerçekleştirmediği sürece ne yeni bir kişiyle ne de eski eşile tekrar evlenemez (Dağcı, 2000:170). Pedro'nun İslam hukukuna dayanan bu bilgilere yer vermesi yazarın bu konu hakkında ayrıntılı bir inceleme yaptığını gösterir.

Osmanlı İmparatorluğu hakkında az bilgiye sahip olan İspanyollar, Osmanlı kadını hakkında hiçbir bilgiye sahip değildir. Sosyal hayatta neredeyse hiç görünmeyen kadın, İspanyollar için görünmezdir. Bu sebeple Mata Türkiye'de kadınların olup olmadığını sorar. Pedro bu soruya alaylı bir şekilde erkeklerin mantar gibi yerden bittiklerini söyleyerek cevap verir (437).

Bunun üzerine, daha önce Türk kadınları hakkında hiçbir şey duymamış olan Mata ve Juan Pedro'dan Türk kadınlarından bahsetmesini isterler. Pedro Türk kadınlarının beyaz tenli ve güzel olduklarını söyler (437). Pedro'nun bu açıklaması, İspanya'da Türk ve Arap ayrımının yapılamamasından kaynaklanır. İspanyollar bütün Müslümanları kapsayacak şekilde hem Türklere hem de Araplara moro diyorlardı. Moro kelimesi aslında Mağripli anlamına gelir ve İspanya'da ve diğer yerlerdeki Müslüman Arapları niteler. Kuzey Afrika'nın Türk hâkimiyetine geçmesiyle moro kelimesi Türkler için de kullanılmaya başlar. Bu sebeple Pedro Türk kadınlarının Hintler ya da Araplar gibi koyu esmer olduklarını düşünen arkadaşlarına Türk kadınları için beyaz tenli olduklarını İstanbul'un enlem ve boylam koordinatlarına vererek ispatlamaya çalışır. Bu şekilde Türk kadınlarının İspanyol kadınları gibi beyaz tenli olmalarının normal olduğunu göstermek arzusundadır.

Pedro, kadınların sokakta ne giyindikleri hakkında, Hıristiyan kadınlardan çok daha süslü olduklarını ancak kapalı oldukları için yolda yürürken kocaları ve kardeşleri de dâhil kimsenin onları tanımayacağını söyler. Hepsinin rahibeler gibi bir örnek giyindiklerini, her ne kadar rengi ya da kumaşı farklı olsa da kıyafetlerinin birbirine benzediğini belirtir (439).

Osmanlı Devleti şeriata dayalı bir hukuk anlayışını benimsediği için Müslüman kadınların örtünmeleri gerekirdi. Böyle bir uygulamadan haberdar olmayan İspanyollar için Türk kadınının giyim kuşamını açıklamanın en kolay yolu tek örnek giyinerek vücutlarının belli bölgelerini kapatan rahibelerle kıyaslamaktır. Öte yandan Pedro kadınların örtünmedikleri zamanlarda giydikleri kıyafetlerden de bahseder ve Müslüman kadınların Hıristiyan erkeklerin yanında örtünmeye gerek görmediklerini de belirtir.

Daha önce ifade edildiği gibi evlerde yaşayan köleler ailenin bir ferdi olarak kabul edilirdi, dolayısıyla evin içinde serbestçe hareket edebiliyorlardı. Öte yandan köleler, İslam Hukukunda da farklı bir konuma sahip olduklarından erkekten sayılmazlardı. Bu konuya Cervantes de El Gallardo Español isimli eserinde yer verir:

*ARLAXA. Korkmadan yüzünü açabilirsin;
Eğer bilmiyorsan söyleyeyim,
Müslüman kadınlar Hıristiyan erkeklerin karşısında kaç göç etmezler.
Bir köle adamdan sayılmaz;
Endişelenmen için bir neden yok” (Cervantes Saavedra: 1990: 260).*

Sonuç olarak, Pedro'nun “sözde” Türkiye’de bulunduğu dört yıl içinde gerek sosyal yaşantı gerekse idari işleyiş hakkında topladığı bilgileri Viaje de Turquia’da aktarır. Kurmaca olduğu varsayılan eserdeki bilgilere ulaşmak için titiz bir çalışma yapılmış olması gerekir. Yazar eserin atıf bölümünde eseri düşmanın daha yakından tanınması için kaleme aldığını ifade etse de, Türklere düşmanca bir yaklaşım sergilememesi ve nesneliği eserin yıllar boyunca gizli kalmasında bir etken olarak kabul edilebilir.

Pedro toplumun içine nüfuz etmiş bir köledir, bu sebeple Türk kadınları, kadınların yaşantısı, çeşitli gelenekler ve giyim kuşam hakkında verdiği bilgiler gerçeğe uygundur. Eserin kurmaca olduğu varsayıldığında yazarın rolü daha da önem kazanır. Yazar hem bu bilgilere ulaşmış hem de Pedro gibi bir karakter yaratarak onu Osmanlı toplumunun içine yerleştirmiştir. Yazarın dünyası ile sınırlı kalmayan ve gerçeğe bu kadar uygun olan bir anlatı olan Viaje de Turquia bugün bile 16. Yüzyıl Osmanlı toplumu hakkında çalışma yapan araştırmacıların vazgeçilmez bir kaynaktır.

1 Ayrıntılı bilgi için bkz. M.A. de Bunes Ibarra (1989) La imagen de los musulmanes y del Norte de Africa en la España de los siglos XVI y XVII: Los caracteres de una hostilidad. Madrid: CSIC.

KAYNAKÇA

ARIK, F. Şamil, (1997), "Osmanlılarda Kadılık Müessesesi 1". OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi) S.8:1-71.

Bataillon, Marcel, (1956), "Andrés Laguna, auteur de Viaje de Turquia" BH. LVIII: 2.

BUNES IBARRA, M.A. de (1989). La imagen de los musulmanes y del Norte de Africa en la España de los siglos XVI y XVII: Los caracteres de una hostilidad. Madrid: CSIC.

CERVANTES SAAVEDRA, Miguel de (1990). Obras Completas. Cilt 1. Madrid: Aguilar.

Dağcı, Şamil, (2000), "İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri- II (Geçici Evlenme Engelleri)". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Cilt 41: 175- 237.

Friedman, Ellen G. (1983), Spanish Captives in North Africa in the Early Modern Age. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.

Fernando, Garcia Salinero, (ed.)(1980), Viaje de Turquia. Madrid, Catedra.

Hacıbanoğlu, Hale, (2016), "La influencia de sus años de cautiverio en la Comedia La Gran Sultana: Doña Catalina de Oviedo de Miguel de Cervantes Saavedra", (II. Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı, 8-10 Haziran 2016 Bildiri Kitabı), Damla Kırtasiye, Antalya

Said, Edward W. (2004), Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları. Metis, İstanbul

Karaca, Emine C. (2009), Miguel de Cervantes'in esaretinin eserlerine yansması. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara

Karaca, Emine C. (2014), Lope de Vega Tiyatrosu'nda Türkler, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara

Önalp, Ertuğrul, (2009), Türklerin Esiri Cervantes: XVI. Yüzyıl Akdeniz Dünyasından Bir Kesit, Tiydem Yayıncılık, Ankara

Şen, Ömer, (2007), Osmanlı'da Köle olmak, Kapı Yayınları, İstanbul

http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/viaje-de-turquia-0/html/000423ea-82b2-11df-acc7-002185ce6064_2.html